

De oorlog herdacht

Erkentelijkheids- en herinneringsmedailles

Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog werden een 60-tal onderscheidingen toegekend.

Wij beperken ons hier tot de meest courante:

(1)

- **De Overwinningsmedaille 1914-1918**

Uitgereikt aan allen die dienst deden in het gemobiliseerde Belgische leger tussen 1 augustus 1914 en 11 november 1918.

Deze bronzen medaille, aanvankelijk voorgesteld door de Franse veldmaarschalk Foch als een intergeallieerde medaille en als dusdanig ook aangenomen, werd ingesteld op 15 juli 1919. Ze volgt onmiddellijk na de IJzermedaille en door latere decreten kon ze ook worden toegekend aan bijv. deelnemers aan de Afrikaanse campagnes, leden van de koopvaardijvloot en vissers enz.

Op de voorzijde is de overwinningsgodin afgebeeld met uitgespreide vleugels en staand op een wereldbol. In haar linkerhand houdt ze een lauwerkrans, in haar rechter een zwaard en een lauwerkrans. De keerzijde toont, binnen een lauwerkrans, het Belgische wapen en omheen de rand is de tweetalige tekst "LA GRANDE GUERRE POUR LA CIVILISATION. DE GROOTE OORLOG TOT DE BESCHAVING". Het lint is van het gebruikelijke "regenboog"-type.

- **De IJzermedaille 1914-1918**

Uitgereikt aan diegenen welke, tussen 17 en 31 oktober 1914, deel uitmaakten van het leger strijdend aan de IJzer en er uitmuntend gestreden hebben.

Deze bronzen medaille (met een groene tint en met een medaillon in groen email bovenaan) werd ingesteld op 18 oktober 1918 en volgt in belangrijkheid onmiddellijk op het Oorlogskruis 1914-1918. Ook geallieerde militairen welke aan de IJzerslagen deelnamen, kwamen in aanmerking.

Op de voorzijde staat een naakte, gehelmde man met een lans (het tot staan brengen van de Duitse aanval symboliserend) met aan de rechterzijde de data "17-31 / OCT. / 1914". In het geëmailleerde medaillon kan men het woord "YSER" lezen. Op de achterzijde zit een gewonde leeuw met een slagveld als achtergrond en met onderaan opnieuw het woord "YSER" terwijl in het medaillon het koninklijk monogram, de letter "A" (Koning Albert I) is aangebracht. Het lint is rood (bloed) met brede zwarte (rouw) randen.

- **Het Oorlogskruis (Croix de Guerre) 1914-1918**

Dit bronzen kruis, ingesteld op 25 oktober 1915, werd toegekend aan militairen voor een daad van moed tegenover een vijand. Ook buitenlands militair personeel kon dit ereteken verkrijgen. Naast daden van moed kwamen nog andere omstandigheden voor uitreiking in aanmerking: bijv. militairen met minstens 5 frontstrepen (3 jaar frontdienst) voor goed gedrag, vrijwilligers ouder dan 40 of jonger dan 16 jaar met minstens 18 maand dienst in een gevechtseenheid, ontsnapte krijgsgevangenen welke opnieuw in militaire dienst traden of militairen welke, omwille van oorlogsverwondingen, op inactief werden geplaatst.

Een aantal emblemen konden op het lint aangebracht worden voor Vermelding in de Dag-orde: een Vermelding op legerniveau bracht een bronzen palm met de letter "A" (Koning Albert I) met zich mee, vijf dergelijke vermeldingen werden omgezet in een zilveren palm en vijf zilveren in een gouden palm; Vermeldingen op divisie- of regimentsniveau werden aanvankelijk gekenmerkt door bronzen, zilveren of gouden leeuwjes maar deze werden later afgeschaft en vervangen door de eerder beschreven palmen.

Tevens kan een kleinere versie van een koord van een Belgische ridderorde op het lint aangebracht worden, zoals bijv. de Order van Leopold I.

De voorzijde van het kruis, dat gekruiste zwaarden tussen de kruisarmen heeft, toont een klimmende leeuw in het medaillon, de achterzijde is identiek behalve voor de vervanging van de leeuw door het koninklijk monogram "A". Het lint is rood met vijf groene strepen.

- **Het Vuurkruis 1914-1918**

Uitgereikt aan allen die de "Vuurkaart" hadden ontvangen, m.a.w. allen die aan het front "onder vuur gelegen" hadden.

Dit bronzen kruis, met korte, brede armen, werd ingesteld op 6 februari 1934 en wordt onmiddellijk na de IJzer Medaille (of Kruis) gedragen. Het Vuurkruis kon niet postuum worden uitgereikt. Op de grote rechthoek aan de voorzijde is een verlaten slagveld te zien, geflankeerd door een verticale lauwertak: vooraan een helm op een bajonet, achteraan een heuvel met een 75mm geschut terwijl de zon tussen enkele wolken schijnt. De keerzijde toont in het paneel een koningskroon van waaruit zeven stralen vertrekken en een grote lauwertak waarover de Latijnse tekst "SALUS

PATRIAE / SUPREMA LEX" is aangebracht. De jaartallen "1914 / 1918" staan rechts onderaan terwijl linksonder de naam van de ontwerper van het ereteken is vermeld. Het lint is rood met lichtblauwe randen en een centrale streep in diezelfde kleur.

Van dit ereteken bestaan drie types met verschillen naargelang de producent. Type 1 is meer gedetailleerd terwijl type 3 vooral herkenbaar is aan zijn afmetingen (als het ware een smaller en kleiner type 2).

- **De Medaille van de Vrijwillige Strijder 1914-1918**

Toegekend aan Belgische of buitenlandse burgers welke zich vrijwillig aanmeldten om in de Belgische strijdkrachten te dienen en welke effectief, tijdens de Eerste Wereldoorlog, in een gevechtseenheid in een gevarenzone dienden gedurende tenminste 6 maanden.

Op 17 juni 1930 werd deze bronzen medaille ingesteld maar later werd het uitreikingsgebied nog uitgebreid, zo bijv. dienden vrijwilligers ouder dan 40 jaar slechts 3 maanden en vrijwilligers boven de 50 slechts 1 maand te dienen. Medisch personeel kon de medaille toegewezen krijgen voor twee jaar dienst in onbezet België en nog andere bepalingen regelden de toekenning aan jongeren, gevlucht uit bezet België, de toekenning ingeval van oorlogsverwonding, postume uitreiking enz.

De voorzijde van de medaille toont de hoofden van twee vrijwilligers, de ene met een hoofdedksel anno 1830 (het jaar van de Belgische onafhankelijkheid) en de andere met een helm van 1914. Bovenaan staat een koningskroon op lauwertakken. De achterzijde draagt de jaartallen "1914-1918" in het midden en de tekst "VOLUNTARIIS PATRIA MEMOR" omheen de rand. Het lint is donkerblauw.

- **De Koning Albert Medaille**

Toegekend zowel aan Belgen als aan buitenlanders welke, tijdens de oorlog, uitzonderlijke verdienstelijk waren bij het promoten, organiseren of de administratie van humanitaire en caritatieve werken welke Belgen in nood bijstonden.

Deze bronzen medaille werd ingesteld op 7 april 1919 en toont op de voorzijde het hoofd van Koning Albert I en, binnen een lauwerkrans omheen de rand, de tekst "ALBERT ROI DES BELGES". Op de achterzijde staat, binnen eenzelfde lauwerkrans, "EN / TEMOIGNAGE / DE RECONNAISSANCE / NATIONALE". Deze medaille kon eveneens worden uitgereikt met een Vlaamse tekst: "ALBERT KONING DER BELGEN" op de voorzijde en "ALS BLIJK VAN 's LANDS ERKENTELIJKHEID" achteraan, indien de rechthebbende dit zo wenste. Onderaan staan de jaartallen "1914 - 1918". Het lint is donkerrood met de nationale kleuren in het midden.

Een variëteit hiervan, met twee banden met telkens de driekleur, werd gebruikt voor me-

dailles welke werden toegekend aan diegenen welke werden onderscheiden voor hun verdienste in het ravitailleren van het bezette België.

- **De Herinneringsmedaille aan de Oorlog 1914-1918**

Toegekend aan Belgische burgers die in de rangen van de Belgische strijdkrachten dienden gedurende de Wereldoorlog en voldeden voor de criteria van de Overwinningsmedaille. Deze bronzen, enigszins driehoekige medaille werd ingesteld op 21 juli 1919 en kon voorzien worden van een aantal emblemen: een kroon voor vrijwilligers, een zilveren balkje per frontstreep, een verguld balkje ter vervanging van 5 zilveren, een rood email kruis voor elke wondstreep enz. Frontstrepen werden als volgt toegekend: de eerste streep na één jaar frontdienst, de volgende frontstreep voor elke volgende 6 maand frontdienst. Marinepersoneel en vissers konden een anker op het lint aanbrengen indien ze ook de Maritieme Decoratie hadden ontvangen. Leden van het Expeditiekorps voor Rusland ontvingen een balk "1916-R-1917" of "1916-R-1918".

De voorzijde van de medaille toont het gehelmde hoofd van een soldaat waarbij de helm is versierd met een lauwertak. In de onderste hoeken van de medaille staan de jaartallen "1914" en "1918" terwijl bovenaan de medaille een klimmende leeuw, omgeven door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts). De ommezijde heeft een tweetalig inschrift, onder een koningskroon geflankeerd door een eikelooftak (links) en een lauwertak (rechts): "MEDAILLE COMMEMORATIVE / DE LA CAMPAGNE / 1914-1918 / HERDENKINGSMEDAILLE / VAN DEN VELDTOCHT".

- **De Belgische Ordes met centrale gouden streep of gouden zijstrepen**

Nadat deze ordes waren gesticht, volgde een Koninklijk Besluit van 24 juni 1919 dat een aantal wijzigingen bepaalde met dewelke burgers voor hun verdienste tijdens de Wereldoorlog konden verermerkt worden.

Bij toekenning voor een bijzondere daad van moed en indien de rechthebbende ervoor vermeld werd in de Dagorde, kreeg het lint randen in gouddraad en werd een gouden ster aangebracht; indien de moedige daad geen aanleiding had gegeven tot vermelding in de Dagorde bleven enkel de gouden randen behouden.

Indien de toekenning van het ereteken van de Orde gebeurde voor bijzondere verdienste tijdens de oorlog werd een gouden band centraal in het lint geweven. Voor bijzondere verdienste in humanitair oorlogswerk werd een zilveren ster op het lint gedragen.

In 1946 verscheen een Koninklijk Besluit waarmee deze onderscheidingen ook beschikbaar werden voor gelijkaardige daden of verdienste tijdens de Tweede Wereldoorlog.

• De Koningin Elisabeth Medaille

Toegekend aan zowel Belgen als buitenlanders welke uitzonderlijke waardevolle diensten aan Belgische burgers of militairen hebben betoond tijdens de oorlog en meer bepaald voor het verzorgen van zieken en gewonden tijdens een periode van minstens één jaar vóór 10 september 1919.

Deze bronzen medaille werd ingesteld op 15 september 1915 en gefinaliseerd met een Koninklijk Besluit van 14 mei 1919. Indien toegekend voor verdienste in een hospitaal werd een rood geëmailleerd kruis aangebracht in de open ring onder het lint.

De voorzijde toont het hoofd van Koningin Elisabeth, naar rechts kijkend, en rond de rand staat de tekst "ELISABETH REINE DES BELGES" (Elisabeth Koningin der Belgen). Op de achterzijde zit een verpleegster die een olielamp ophoudt. Onderaan staan de jaartallen "1914 - 1918" en omheen de rest van de medaillering is een Latijnse tekst aangebracht: "PRO PATRIA HONORE ET CARITATE" (Voor land, eer en barmhartigheid). Het lint is grijs met paarse randen.

• De Medaille van de Politieke Gevangene 1914-1918

Uitgereikt aan Belgen welke door de vijand gevangen gezet waren voor minimum één maand voor daden van moed of verdienste als steun aan de geallieerden.

Deze bronzen medaille, ingesteld op 26 december 1930, is identiek aan de Koning Albert Medaille (zie aldaar) behalve het lint dat lichtblauw is met de nationale driekleur horizontaal over het lint geplaatst. Ook deze medaille kon met de Vlaamse teksten "ALBERT, KONING DER BELGEN" op de voorzijde en "ALS BLIJK VAN 's LANDS ERKENNELIJKHEID" op de achterzijde, worden uitgereikt. Burgerlijke rechthebbenden werden automatisch de Overwinningsmedaille en de Oorlogsherdenkingsmedaille 1914-1918 toegekend.

• Frontstrepen

De frontstrepen werden ingevoerd in juli 1917, samen met een boekje "carnet de pecule" en werd er een extra solden toegekent namelijk "tranche"-solde. Wanneer men in eerste lijn verbleef kreeg men deze solde uitbetaald.

Na veel protest van de steuneenheden werd dit systeem in heel het Belgische leger aangenomen.

Men kreeg een deel direct uitbetaald en de rest na de oorlog. De meeste veteranen spraken "dan ook van 't werd op den boek gezet". Het bedrag bedroeg voor 4 jaar oorlog ongeveer tussen 420 en 500 oude Belgische franken.

Voor het eerste jaar kreeg men 1 frontstreep daarna om de 6 maand. Het max. aantal frontstrepen was 8 als men de 4 jaar overleefde.

Men ontving geen frontstreep voor strafperiodes, eventueel niet voor herstelperiodes achter het front en verlofperiodes,...

Illustratie van enkele erkentelijkheids- en herinneringsmedailles op de achterzijde van de boekomslag, v.l.n.r.

- Het Oorlogskruis 1914-1918
- De IJzermedaille 1914-1918
- De Overwinningsmedaille 1914-1918
- De Herinneringsmedaille aan de Oorlog 1914-1918
- De Kroonorde
- De Orde van Leopold II

Persoonlijke gegevens op de militaire graven

De Belgische militaire grafplaten tonen volgende gegevens:

Familie en voornaam

Militaire rang, geboorteplaats en datum, "Stierf voor België"

Overlijdensdatum en onderaan, aanduidingen over de onderscheidingen van de sneuvelde, ofwel met een afbeelding van de onderscheiding of met een overeenkomend symbool. Zo staat de letter **V** voor de Overwinningmedaille, de letter **Y** voor de IJzermedaille, het cijfer **14** (in cirkeltje) voor de Herinneringsmedaille,...

- (1) Meer informatie over de erkentelijkheids- en herinneringsmedailles, met afbeeldingen, vindt men onder meer op de internetsite <http://users.skynet.be/hendrik/nl/N-Hoek.html>.

Petrus Hendrik De Clerck, ° Opwijk
13-04-1886, † Opwijk 20-02-1937,
Groot Oorlogsinvalied.

Joannes Baptist Michiels
("Pollebak"), ° Mazenzele 04-08-
1879, † Opwijk (Droeshout) 20-
12-1955, Oorlogsinvalied,
vereerd met het speciaal
kenteken van de Groot-
Oorlogsinvalieden, Ridder in de
Leopoldsorde met Zwaarden,
Oorlogskruis met Palm,
Oorlogskruis met Zwaarden,
Herinneringsmedaille 1914-1918,
Overwinningsmedaille 1914-'18,
Vuurkruis, IJzerkruis
(gegevens bidprentje)..

Soldaat milicien 2^e klas Jozef De Nil, 2^e Jagers te Paard 1/4, ° Meldert 16 maart 1891, † Merchtem
05-04-1972, x Maria De Cock, oorlogsinvalide 1914-1918,
woonde te Nijverseel en in de Heirbaan te Opwijk.
Militaire dienst van 2 oktober tot 1911 tot 9 augustus 1919.

Drager van: Oorlogskruis 1914-1918, Oorlogskruis met palm, IJzemedaille 1914-1918, Herinne-
ringsmedaille 1914-1918, Overwinningsmedaille 1914-1918, medaille Orde van Leopold II, Vuurkruis
1914-1918, Herinneringsmedaille n.a.v. 100 jaar België, Dagorde van een brigade te paard, Dagor-
de van een legerdivisie te paard, 8 frontstrepen.

- 1 -

N. B. — Le titulaire de ce livret ne peut s'en dessaisir que dans
les cas prévus par les Règlements.
N. B. — De titularis van dit zakboekje mag er zich slechts
van ontmaken in de gevallen voorzien bij de reglementen.

Regiment d'Artillerie 6e Div.
REGIMENT D'ARTILLERIE

Bataillon ou groupe *Compagnie d'Artillerie*
Bataljon of groep *Compagnie, escadron ou batterie*
Compagnie, escadron of batterij

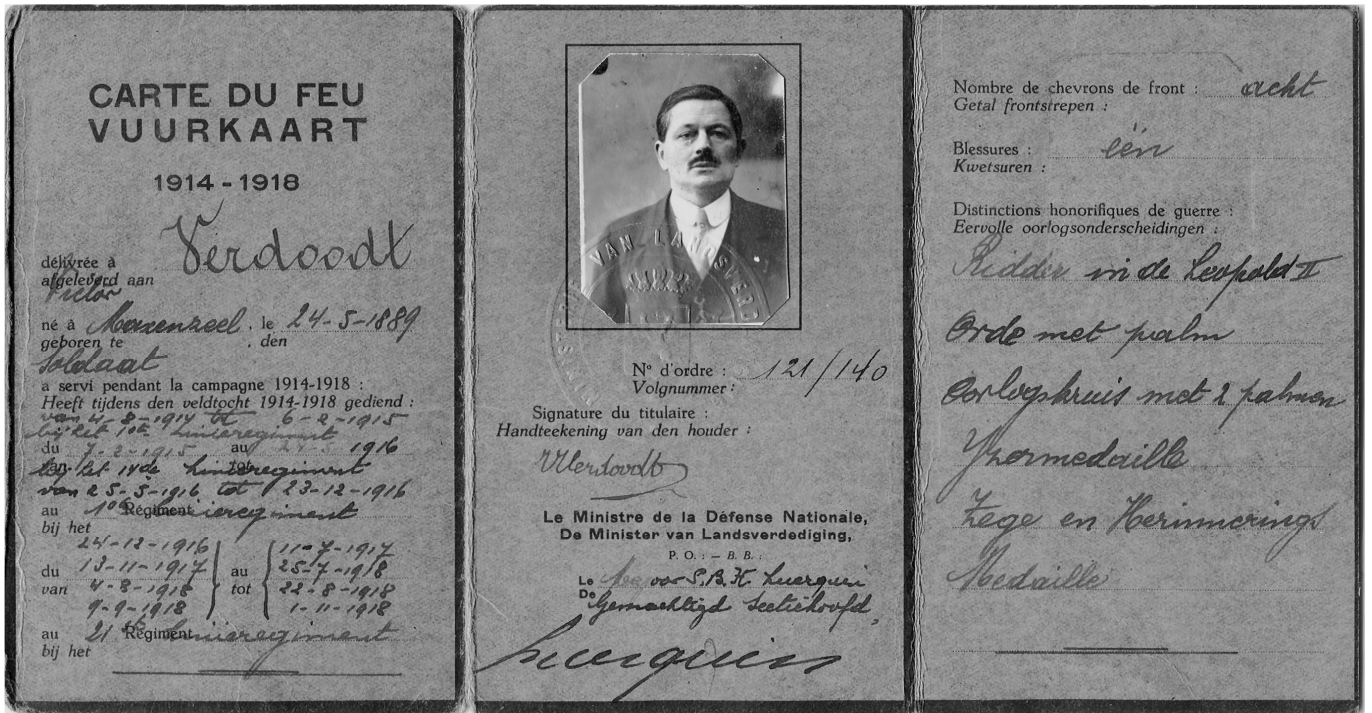
LIVRET DE MOBILISATION
MOBILISATIE-ZAKBOEKJE

de (1) *Denil, Joseph*
van *Soldaat*

Grade : *Soldaat*
Grand :
Position : *Mobilisat*
Stand :
Classe de milice : *1er*
Militie klasse :
N° de la matricule : *144/1794*
N° van het stamboek :

Signature du titulaire de ce livret.
Handtekening van den titularis van dit zakboekje.
Joz Denil

(1) Nom, prénoms, surnom et sobriquet.
Naam, voornamen, bijnaam en spitsnaam

Vuurkaart van oud-strijder Victor Verdoodt (Mazenzele, later Klarstraat Opwijk).

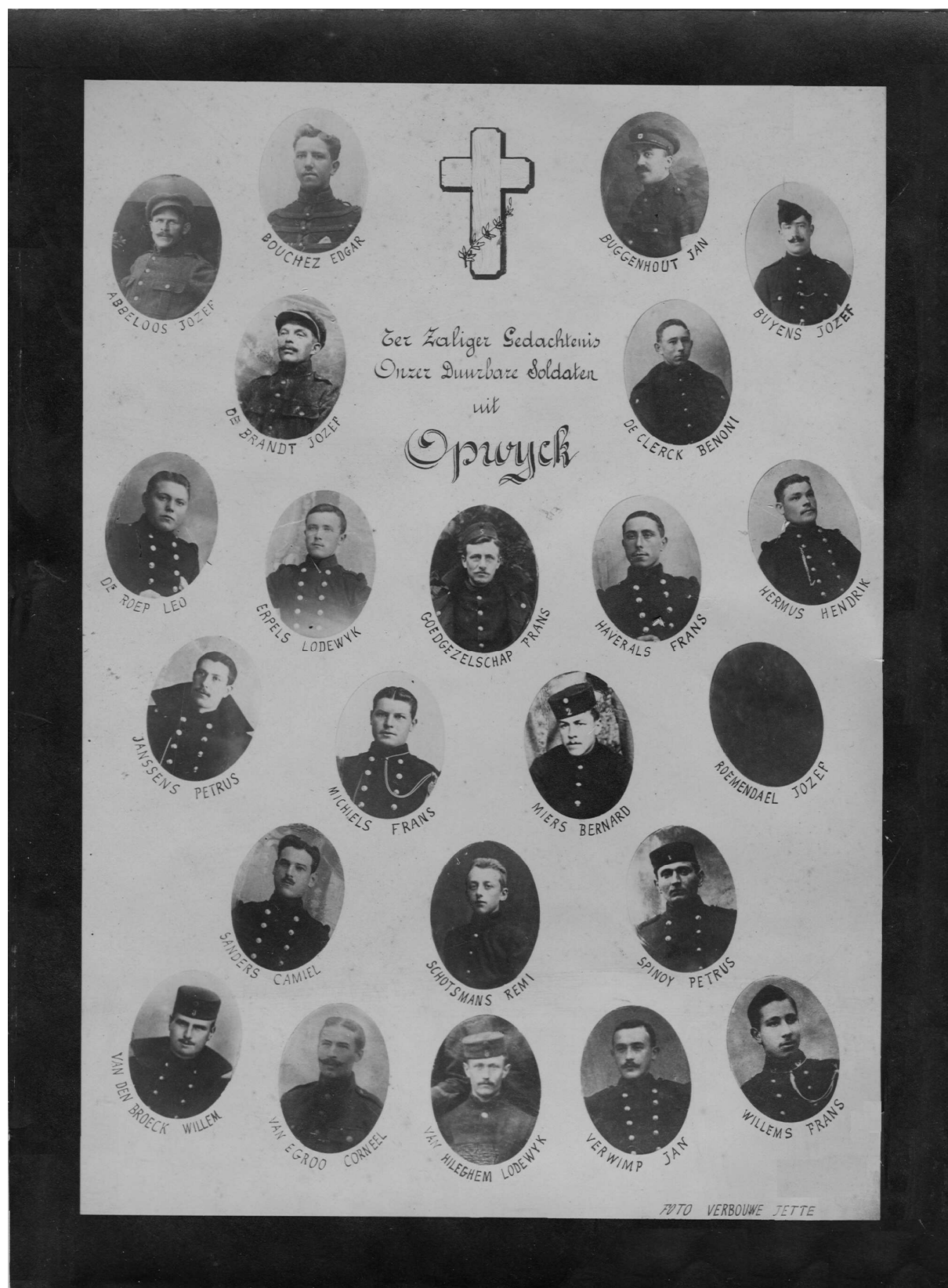

Met dit diploma ontving gesneuvelde Jean Louis Erpels postuum de Herinneringsmedaille van de oorlog 1914-1915, 6 september 1919.

Opwijkenaren en Mazelaars bezochten na de oorlog met de fiets de frontstreek.

Deze herinneringskaart aan de Opwijkse gesneuvelden werd uitgegeven en verkocht naar aanleiding van het soldatenfeest op zondag 7 september 1919.

Oud-strijder Frans Van der Elst ontving dit erkentenisdiploma van de gemeente Mazenzele.

Bevrijdingsstoet van 7 september 1919

In zijn *Geschiedenis van Opwijk* schrijft Jan Lindemans hierover (pag. 231 en 232):

De oud-strijders werden te Opwijk gehuldigd in een grootsche plechtigheid op 7 September 1919: een merkwaardige stoet, waarin al de gehuchten wedijverden in 't samenstellen van de praalwagens en kleurige groepen, trok door de straten van het dorp. Een Schotsche militaire muziekkapel, door het Britsche leger afgevaardigd, oogstte bij die gelegenheid een geestdriftigen bijval. Aan de oud-strijders werd, door de gemeente, een prachtige vlag aangeboden.

Enkele uittreksels uit de notulen van de Opwijkse gemeenteraad in verband met het soldatenfeest met bevrijdingsstoet van 7 september 1919:

Zitting van den 24 Juli 1919.

Inrichting van een soldatenfeest

.....

Sprekende daarna over het inrichten van een soldatenfeest, wordt dit feest in principie eenpariglijk gestemd. De heer Burgemeester stelt dan voor van in den schoot des Raads eene Commissie te benoemen, die gezamentlijk met eenige leden van den soldatenbond deze inrichting zou regelen en desaan gaande een voorloopig programma opmaken.

Vervolgens overgegaan tot de stemming worden de heeren De Coster Emiel, De Block Pieter, De Smedt Frans en Wijnants Jozef, benoemd om deel te maken van bedoelde Commissie.

Zitting van den 8 Augusti 1919.

Voorstel van het Komiteit van het Soldatenfeest.

De Heer Frans De Smedt geeft aan den Raad uitleg van het voorloopig programma van het Soldatenfeest. Hij zegt dat volgens nabijkomende rekening de geldelijke tusschenkomst der gemeente in de kosten van dit feest, ongeveer 1800 franken zou beloopt. Na breedvoerende bespreking wordt deze som door de tegenwoordige leden met eenparige stemmen aangenomen.

Zitting van den 27 September 1919.

Vooraleer de zitting te openen, bedankt de heer Burgemeester in den naam van gansch de bevolking der gemeente, de inrichters van het soldatenfeest, hetwelk op Zondag 7 September laatstleden heeft plaats gehad. Hij zegt dat het goed gelukken van dit feest en van den prachtigen stoet ter dezer gelegenheid ingericht, aan hen te danken is.

- OPWIJCK - SOLDATENFEEST. -

VADERLANDSCHE STOET

OP 7 SEPTEMBER 1919.

Gendarmen te voet.

1. Trompetters. —
Vlag van Opwijck. — Fama van Opwijck met Amazonen, verbeeldende de 9 Provinciën.
2. Harmonie van Baerdegem.
3. **oud-SOLDATEN** : Opmarsch der Duitschers naar Parijs.
Uhlanen — Voetvolk — Kanonniers — Duitse staf.
4. **EESKEN** : groep = De burgers gevangen genomen. *Wagen* = De Verbrande Hoek.
5. **DOORTSTRAAT** : *wagen* = Het Fort van Liezele ; herdenking van de belegering van Antwerpen.
6. **ZANGMAATSCHAPPIJ** : Naar Engeland ! Een zeppelin.
7. **NIJVERSEEL** : groep en *wagen* = De Smokkelhandel.
Praalwagen = Hulde aan de Vliegeniers.
8. **KLEI-MANSTEEN** : *wagen* = Een " bierabend " te Berlijn.
9. **NIJVERSEEL** : *praalwagen* = Grootheid en Val van den Keizer.
10. **ZANGMAATSCHAPPIJ** : groep = De Duitschers terug naar Berlijn.
11. **DROESHOUT en HULST** : Het Rood Kruis.
12. **DROESHOUT** : groep en *praalwagen* = Hulde aan de gesneuvelden.
13. **DROESHOUT** : groep en *praalauto* = Hulde aan Kardinaal Mercier.
14. **SCHOOLKINDEREN DROESHOUT** « dat kunnen wij ook ! »
15. **WEYENBERG** : Vredesleven ; groep en *wagen* = De Landbouw.
16. **KLEI-MANSTEEN** : Vredesleven ; groep en *wagen* = De Kiekenhandel.

VERHEERLIJING DER BONDGENOOTEN.

17. **ZONDAGSCHOOL en JONGENSCHOOL** : Trompetters der Zondagschool.
Herinnering aan 1830. — Hulde der Jongensschool aan België.
18. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan het H. Hart.
19. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Frankrijk en aan Maarschalk Foch.
20. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Engeland.
21. **SCHOTSCHES PIJERS EN TROMMELAARS.**
22. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Amerika.
23. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Italië. — Meisjes in Italiaansche kleederdracht.
24. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Servië — Griekenland — Roemenië — Polen.
25. **MEISJESSCHOOL** : Hulde aan Japan.
26. **Hulde aan Congo.**
27. **DORP** : *praalwagen* = Verheerlijking der Bondgenooten.

VERHEERLIJING VAN BELGIE EN ZIJNE SOLDATEN.

28. *Groep* = Hulde aan den Koning.
29. Oorlog en Vrede — te paard.
30. De Opwijcksche oorlogsverminkten.
31. **TANK.**
32. *Wagen* = De Wacht aan den Yzer of Verheerlijking van het Leger. (Wagen samengesteld door de Yzersoldaten.
33. De Opwijcksche soldaten die den oorlog medegemaakt hebben.
34. Harmonie van Opwijck.
35. **DORP** : *praalwagen* : De Vrede kroont België.

— — — — —

De stoet doorloopt de volgende straten : Statieplein — Statiestraat — Markt — Kallestraat — Singel — Kloosterstraat — Klauwstraat — Heiveld — Processiebaan — Markt — Singel — Dorpstraat — Processiebaan — Markt.

Drukkerij J. Abbeloos, Opwijck.

Groep "De burgers (van 't Eeksken) gevangen genomen".
Op de plaat staat: BEHANDELD ALS SWYNENBENDEN.

Wagen "De Verbrande Hoek" (van 't Eeksken).

Groep van Nijverseel (Coenstraat) (?). "De Duitschers terug naar Berlijn" en "Hulde aan de vliegeniers".
Links te paard: Frans Van Damme (x De Geest).

"Verpleegsters"-groep uit de stoet "Het Rood Kruis".

"De Bondgenoten"-groep uit de vaderlandse stoet. Elk meisje droeg de nationale klederdracht van een land dat aan de zijde van België had gestreden.

Nog een beeld uit de stoet: Oorlogsinvalide Joannes Meersman met de "verpleegsters" Ida Wouters en Madeleine Pelicaen.

Eulalie en Jeanne De Roy en Gabrielle Baeckens.

Monumenten der gesneuvelden

Gemeentelijke monumenten

Opwijk

Uit de gemeenteraad van Opwijk van 4 juni 1920:

Zitting van den 4 Juni 1920.

Aanvraag van het uitvoerend comiteit aange-steld voor het oprichten van een monument voor de gesneuvelden.

Er wordt vervolgens lezing gegeven van eene aanvraag van het uitvoerend comiteit, aange-steld voor het oprichten van een monument voor onze roemrijke gesneuvelden, en strek-kende om eene gemeentetoelage te bekomen van minstens 10.000 franken, in de kosten van dit werk. Na bespreking stelt de heer Burge-meester de vraag of er geen voorstel gedaan wordt van meer dan 10.000 franken toe te staan, en, indien de gemeente deze som niet beschikbaar heeft, er hiervoor eene leening mag aangegaan worden. Er wordt desaan-gaande geen voorstel gedaan en de toelating tot ontleening in geval van noodzakelijkheid, wordt met algemeene stemmen toegestaan. Overgegaan tot de stemming wordt bedoelde toelage van 10.000 franken met eenparige stemmen toegekend.

In zijn *Geschiedenis van Opwijk* schrijft Jan Lindemans over het monument en zijn onthul-ling op 31 oktober 1920 (pag. 231):

Een treffende hulde aan de Opwijksche gesneuvelden greep plaats op 31 Oktober 1920: een gedenkteeke, waarop hun namen gebeiteld staan, werd alsdan plechtig onthuld. Het is een hoogstaand, ernstig kunstwerk van beeldhouwer Pieter Bracke, lid der Koninklijke Academie van België, en architect Creten. Na eenige jaren op den Singel gestaan te hebben verhuisde het naar het nieuwe kerkhof. Het is te hopen dat, wanneer het oud kerkhof zal ingericht worden als openbaar plein, een stemmig hoekje zal gevonden worden, in de schaduw van de kerk, om dit monument weer onder de oogen van de levenden te brengen, opdat de herinnering aan onze duurzame helden niet uitgewischt worde... Verder werden in de kerk van Opwijk en in de grot van Droeshout gedenkplaten opgericht waarop de namen der gesneuvelde parochianen vereeuwigd werden.

Het monument der gesneuvelden, toen nog op de Singel te Opwijk. Op de achtergrond: de pastorie.

Het monument in Euville kalkzandsteen stelt een vrouwenfiguur voor met tussen de gespreide armen een banderol met de tekst "Gedenkt onze helden". Op drie zijden van de basis van het monument zijn de namen gebeiteld (letters nu in blauw geschilderd) van 23 Opwijkse gesneuvelden.

Het monument der gesneuvelden werd in de volksmond *De Madelon* genoemd. Voor de kinderen van de buurt was het een geliefde speelplaats.

De hoop van Jan Lindemans om het monument terug "*onder de oogen van de levenden*" te brengen, buiten het afgesloten kerkhof, werd niet bewaarheid. Enkele jaren na de plaatsing ervan vooraan op het kerkhof aan de huidige Ringlaan werd er een rode beuk achtergeplaatst die er nu het monument letterlijk en figuurlijk en groot deel van het jaar in de schaduw plaatst.

In 1972 werd een nieuw gemeentelijk monument der gesneuvelden geplaatst tegen de kerkhofmuur langs de Ringlaan. Op de natuurstenen platen op een achtergrond van baksteen en het geheel onder een houten luifel en achter en bloemenperkje, werden de namen

Het monument der gesneuvelden, op de gemeentelijke begraafplaats van Opwijk-centrum, in de schaduw van de rode beuk.

aangebracht van de gesneuvelde soldaten van WO I en van WO II en de namen van de burgerslachtoffers van WO II, van Opwijk, Nijverseel en Droeshout. De namen van de burgerslachtoffers van WO I werden niet aangebracht. Ook de namen van de Mazelaars komen er niet op voor.

Op de gemeentelijke begraafplaats van Opwijk-centrum (Ringlaan, voor Opwijk-centrum en Nijverseel) zijn de eerste rijen graven langs weerszijden van de centrale ingang voorbehouden voor de oorlogsgesneuvelden en de oudstrijders (erepark, met gemeentelijke uniforme grafstenen –waarbij uitzonderingen-).

Daarnaast zijn er nog oudstrijders begraven buiten dit gemeentelijk erepark, onder meer in familiegraven elders op de begraafplaats.

Het geheel van het gemeentelijk erepark gaf, en geeft nog steeds, een nogal verward en chaotische beeld. Op diverse plaatsen rusten verschillende categorieën van deze overledenen, zonder veel duidelijke ordening (gesneuvelden WO I, burgerslachtoffers WO I, oudstrijders WO I, gesneuvelden WO II, oudstrijders WO II, burgerlijke slachtoffers WO II, weerstanders gesneuveld in dienst, oorlogsinvaliden, oud-weerstanders,...).

Dit was zeker ook het geval voor de 42 graven op de 3 voorste rijen die in 1994 het voorwerp uitmaakten van een onderzoek voor opruiming van de graven. Deze graven waren van oudstrijders WO I (23 gekende), van een opgeëiste burger WO I, van een oud weerstander van

Gemeentelijk monument der gesneuvelden, gebouwd in 1972 tegen de kerkhofmuur langs de Ringlaan.

WO II, van een politiek gevangene WO II en van burgerslachtoffers WO II. Er waren ook enkele onbekende graven bij.

Deze 3 rijen grafstenen werden vervangen door één nieuw, centraal monument.

De Heemkring Opwijk-Mazenzele hoopte dat het een gedenkteken zou worden dat een waardige herinnering zou vormen aan alle Opwijkse oorlogsslachtoffers (in de ruime zin van het woord) en oud-strijders, burgers en militairen, van beide oorlogen (en eventueel ook aan slachtoffers van soortgelijke omstandigheden) welke op het Opwijkse kerkhof begraven liggen, én aan de Opwijkse slachtoffers en oud-strijders die, door omstandigheden, hun laatste rustplaats elders hebben. Wij pleitten er dan ook voor dat de herinnering aan de oorlogsslachtoffers o.m. ook zou gebeuren met vermelding van hun naam en van het conflict waarin zij hun leven lieten en per soort van slachtoffers (gesneuvelde militairen, burgerslachtoffers door het krijgsgeweld, slachtoffers uit het verzet,...) en met vermelding van de geboorte- en overlijdensdatum. Wij waren overtuigd dat door deze eenvoudige maar overzichtelijk informatieve elementen (welke duidelijk ontbreken op het Opwijkse oorlogsmonument tegen de kerkhofmuur), de herinnering, de eerbied en de dankbaarheid ten overstaan van onze oorlogsslachtoffers, zou aanwakkeren, ook bij de jongere en de volgende generaties.

Helaas, het bleef bij onze (schriftelijk) voorstel en onze hoop. Het nieuwe monument vermeldt enkel de namen en enkel het initiaal van de voornaam van 40 begravingen wiens individueel graf werd opgeruimd, blijkbaar in een volledig willekeurige volgorde, zonder enige aanduiding of het om militaire of burgerslachtoffers gaat, of het om mensen van WO I of van WO II gaat, zonder geboorte en overlijdensdatum,...

Bij de namen staat een gedenktekst die eind 1995 aanleiding gaf tot enige politieke commotie in Opwijk.

Mazenzele

Met de financiële steun van het gemeentebestuur en met o.a. de opbrengst van een "concert" op 23, 25 en 30 maart 1919 werd in Mazenzele een monument der gesneuvelden geplaatst vóór de kerk (westgevel), langs de linkerkerkant, bij de lindemolen. Kosten: 1.400 fr. De onthulling van het gedenkteken had plaats op maandag 26 januari 1920.

Op het monument was er een beeld van een een klauwende leeuw die de (Duitse) adelaar vernietigt. Dit stuk werd in het begin van WO II door de Duitsers van het gedenkteken verwijderd.!

Omdat sommige mensen misschien vonden dat het monument het dorpsplein ontsierde, maar waarschijnlijk eerder omdat het in de weg stond voor verbreding van de straat die gerealiseerd werd met de ontruiming van het oude kerkhof rond de kerk, werd het monument in 1965 verwijderd, samen met het rooien van de oude lindeboom. Het bovendeel van het monument werd begraven rechts aan de ingang op de nieuwe begraafplaats aan de Kouterbaan.

Een nieuw monument, geplaatst tegen de noordermuur van de kerk, is een ontwerp van Jan Heuninckx. De onderbouw (kader in arduin) is duidelijk hergebruikt en is blijkbaar afkomstig van het oude monument van vóór de kerk.

Op de natuurstenen tekstplaat staan de namen van de vijf gesneuvelde militairen en de gedode burger van WO I en van de gesneuvelden, de weggevoerden en de gedode burgers van WO II. Daarnaast is een ronde plaat bevestigd met afbeelding van hopranken, symbool van de hopteelt die in Mazenzele intensief aanwezig was.

Op de gemeentelijke begraafplaats van Mazenzele, is geen erepark voor de gesneuvelden en zijn er ook geen gemeentelijke grafzerken.

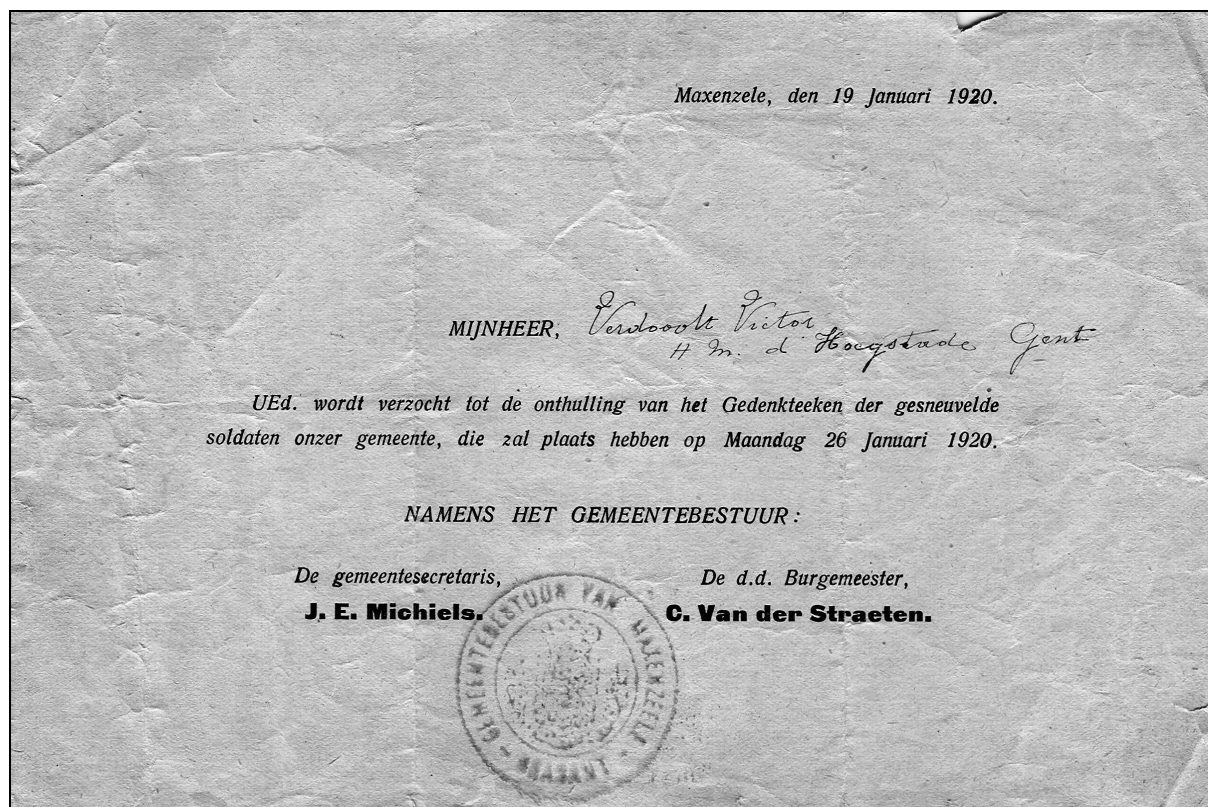
Het oude monument der gesneuvelden vóór de kerk van Mazenzele, verwijderd in 1965. De basiskader werd herbruikt voor het nieuw monument.

Onthulling van het nieuw monument der gesneuvelden tegen de noordelijke kerkmuur door burgemeester Leo De Nil. Ontwerp: Jan Heuinckx.

Naamplaat op het monument der gesneuvelden van Mazenzele.

Uitnodiging vanwege het gemeentebestuur van Mazenzele, dd. 19 januari 1920, aan soldaat Victor Verdoodt, toen nog verblijvend in het militair hospitaal van Hoogstade-Gent, voor de onthulling van het gedenkteken der gesneuvelde soldaten van Mazenzele op maandag 26 januari 1920.

Parochiale gedenktekens

Hierbij wordt er op gewezen dat de lijst van gesneuvelden op deze gedenktekens niet volledig overeenkomt met deze op de gemeentelijke gedenktekens of op andere bronnen. Zo komt de gesneuvelde Alfons Verwimp (zie pag. 454) voor, noch op de gedenkplaat in de Sint-Pauluskerk, noch op de gedenkplaat van Droeshout.

Opwijk Sint-Paulus, m.i.v. Nijverseel dat toen nog geen afzonderlijke parochie was.

Op de zuidzijde van de noordwest vieringkolom van de kerk werd in 1919 een gedenkplaat geplaatst, door Bressers van Gent, in brons,

ter gedachtenis van 14 parochianen die in 1914-1918 door het oorlogsgeweld omkwamen (één burger en 13 soldaten). Bovenaan staan twee wapenschilden, respectievelijk met een leeuw en Sint-Paulus, en ertussen Maria met de gestorven Jezus in de armen en de tekst "+ Bidt voor uwe gesneuvelde medeburgers", in het midden de namen van de overledenen en de sterfdatum, onderaan de tekst "GROTER LIEFDE DRAAGT NIEMAND TOE, DAN DIE ZYN LEVEN TEN BESTEN SCHENKE VOOR DE ZYNEN".

Gedenkplaat voor één vermoorde burger (Frans De Keersmaecker) en 13 gesneuvelden van de Sint-Paulusparochie (toen nog met inbegrip van Nijverseel), Bressers (Gent), 1919.

Jan Alfons Verwimp staat op deze plaat niet vermeld – zie pag. 454 .

In verband met de typische Vlaamse heldenhuldezerkjes op de begraafplaats van Opwijkcentrum en van Droeshout (vernietigd voorjaar

Droeshout

De voormalige Lourdes-grot, tussen de kerk en de oude meisjesschool, werd in 1928 gebouwd met giften van het "komiteit" voor de soldatenmonumenten en van pastoor Vermeyen en parochianen. De materialen kostten 5.880,71 fr.. De grot werd door een specialist op 3 weken gebouwd. In de nis van de grot werd een beeld geplaatst van O.-L.-Vrouw van Lourdes. In de grot werd een gedenkplaat aangebracht met de namen van de Droeshoutse gesneuvelden van de eerste wereldoorlog.

Dit typisch monument werd in 1968 afgebroken bij de vernieuwingswerken aan het scholencomplex. De arduinen gedenkplaat werd verwerkt in het huidige monument op het kerkhof (op de vergroting van het kerkhof van 1959). Onder de tekst "ZIJ DIE VOOR ONZE VRIJHEID STIERVEN" staan de namen van 10 gesneuvelden met plaats en datum van overlijden.

Op de begraafplaats van Droeshout is er geen specifiek erepark maar staan er wel, enigszins gegroepeerd, een aantal gemeentelijke grafzerken voor oud-strijders. Een aantal ervan werden in de loop der jaren verplaatst in functie van de uitbreiding en van de schier volledige ontruiming van het oud (oorspronkelijk) kerkhof in 2003.

Naamplaat op het monument der gesneuvelden op het kerkhof van Droeshout.

2003) wordt verwezen naar hoofdstuk WO I en de Vlaamse Beweging, pag. 438.

Oudstrijders ontvangen door...

Ontvangst van de oud-strijders op het Opwijks gemeentehuis, 14 maart 1968.

Zie enkele namen bij de foto's hieronder, alsook Petrus Saerens, Frans De Plecker, Paul d'Hollander en Frans Esselens.

Wij zien ook burgemeester Hubert De Smedt en schepenen Leon Meersman en Wies Vereetbrugghen, gemeentesecretaris A. Van Langenhove, gemeenteontvanger Paul De Vis, en veldwachters Victor Van Lembergen en Albert Van de Velde.

Wij herkennen hier (foto links, vooraan):

Jan De Plecker, Judocus Luypaert, Frans De Smedt en uiterst rechts (met medailles) Constant Meskens.

De Opwijkse vrijwilliger-oudstrijder Petrus Moerenhout (zie pag. 23) wordt hier begroet door de kersverse koning Leopold III op 6 mei 1934, wellicht ter gelegenheid van de onthulling van het monument van de loopgravenartilleristen te Etterbeek (Prinses Jean de Mérodesquare langs de Tervurenlaan).

Oudstrijdersbonden

In het hoofdstuk *Het verhaal van Constant Meskens* wordt ons reeds enige informatie verschaft over de oudstrijdersbonden nationaal en in Opwijk (pag. 240-241).

In het boek *Opwijk ons dorp* (Davidsfonds Opwijk, 1978), in het hoofdstuk *Vaderlandslievende verenigingen* (pag. 225-227) geeft auteur

Frans De Mulder ons een overzicht van de historische en de werking van verschillende verenigingen die in onze gemeente werkzaam waren of nog zijn. Frans De Mulder was erg betrokken bij de Nationale Strijdersbond.

In 1919 stichtte oud-strijder Louis Geurickx de plaatselijke "Vlaamse Oudstrijders-bond" (V.O.S.). Hij nam het voorzitterschap op zich.

Daarnaast was dus de Nationale Strijdersbond actief (samen met het Nationaal Verbond der Oorlogsinvaliden). Op Droeshout stichtte men in 1950, onder impuls van onder meer oud-strijder Robert Stiennon de *Vriendenkring van Oud-Strijders* op.

Het is een feit dat er in Opwijk een zekere naijver bestond tussen de VOS-sen en de plaatselijke afdeling van de Nationale Strijdersbond. Deze laatste werden door de VOS-sen *de fraternelles* genoemd.

De archieven van de vereniging zijn voornamelijk niet beschikbaar. Hun echte geschiedenis dient dan ook nog geschreven te worden.

Uittreksel uit de notulen van de vergadering van de gemeenteraad van Opwijk van 16 december 1919.

De Raad neemt daarna kennis van eene aanvraag van den Bond der Oud-Strijders van Opwijk, tot het bekomen van een vaandel. Na

eene korte bespreking wordt er met algemeene stemmen in principieel vastgesteld, van aan voornoemden Bond een vaandel ten geschenke te geven. Het Schepencollege wordt aangesteld om met het desaangaande Bestuur te onderhandelen over het model en den prijs.

NATIONAAL VERBOND
VAN OUD-STRIJDERS
VLAAMSCHE AFDEELING

Brussel, 30ste Mei 1919.

—*—

Aan de Oud-Strijders van Vlaamsch Brabant

Op 9 Juni (2de Sinxendag) om 3 ure namiddag wordt in « **Het Vlaamsch Huis** » Grootte Markt 16 te Brussel, de **Oud-Strijdersbond** gesticht voor Vlaamsch Brabant. (Deze van Oost- en West-Vlaanderen bestaan reeds.)

DOEL: De vriendschapsbanden onderhouden onder den oorlog aangeknoopt, onderlingen bijstand inrichten, onze belangen verdedigen.
Op die vergadering ook wordt de wijze van inrichten der gemeentebonden besproken.

De Oud-Strijders moeten hunne rechten veroveren als oud - Soldaat, als Belg en Vlaming.
Zij deden hunnen plicht en gansch de wereld bewonderde hen.
Wie zijnen plicht deed mag zijn recht vragen en zonder uitstel moet men hem zijn recht geven:
Wie zijn recht niet eischt, verdient zijn recht niet.
Om ons recht te kunnen eischen, moeten we sterk zijn.

Aan de macht weerstaat niets, zelfs niet de kwaadwilligheid eener Regeering, die reeds schijnt vergeten te hebben wat de soldaten voor hun Land deden.

Wij zullen het haar op tijds herinneren!
Komt allen op als één man! Wij verwachten U!
Verscheidene oud-soldaten, waaronder BORGINON, DE CLERCQ enz., zullen er het woord voeren.

NAMENS DE INRICHTERS:

D ^r J. Verduyn. Laekenstraat 25 Brussel.	A. Raspé. Oetingen.	Fr. Vanlinthout. Molhem.
--	------------------------	-----------------------------

Foto vorige pagina:

Groepsfoto van de Vlaamse Oud-strijders (VOS) van Opwijk, genomen in de Stationsstraat, vóór het café van Toon Van Dooren, ca. 1935 (?).

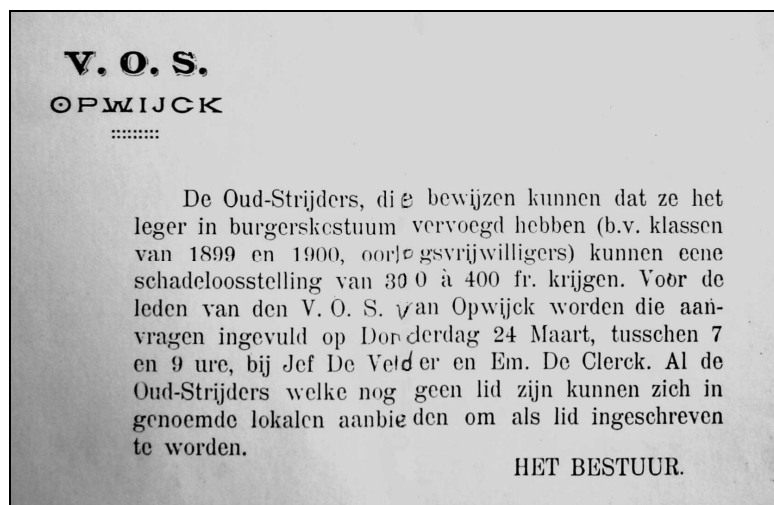
Het invullen van zoveel mogelijk namen van deze foto is voorafgegaan door een ruime rondvraag in het HOM-tijdschrift, op onze internetsite en rechtstreeks bij bepaalde personen. Wij danken bijzonder de mensen die ons reeds geholpen hebben.

1^e rij (zittend): Frans De Valck, Petrus De Ridder, Bertha De Keersmaecker (echtg. Petrus De Ridder), ?, ?, Louis Geeurickx, Celine Moens (echtg. Louis Geeurickx, notaris Paul d'Hollander, Alice s'Heeren (echtg. Paul d'Hollander), ?, mevr. Van den Broeck (?), .. Van den Broeck.

2^e rij: Toon Van Dooren, Alfons De Geest, .. Van Hileghem, mevr. Esselens (?), ?, Rosalie Spinoy (echtg. Gust Heyvaert), Colette Bosman (echtgenote Frans Dierickx),?, Ludovica Luypaert (echtgenote Joannes Meersman), ?, ?, Henri De Plecker (of Frans De Smedt?), Louis De Ridder, Raymond De Koster, Alfons De Coninck, ?, ?, ?, ?.

3^e rij: Alfred Monsieur, ?, Paul Lindemans, Alfons Vermoesen, Jozef Vermoesen (of .. Leunis?), Joannes Meersman, ?, ?, Moorkens?, ?, Frans De Plecker (onder huisnummer).

3e rij (in de deuropening): Frans Van der Stappen, ?, ?.

Oproep van 1921 (?).

Groepsfoto van de Nationale Strijdersbond -afdeling Opwijk- en van de Oorlogsinvaliden met oudstrijders 1914-1918 (vooraan) en 1940-1945, rond de verenigingsvlag, vóór hun lokaal aan het Stationsplein (café Van Baelen).

Het invullen van zoveel mogelijk namelijk namen van deze foto is voorafgegaan door een ruime rondvraag in het HOM-tijdschrift, op onze internetsite en rechtstreeks bij bepaalde personen. Wij danken bijzonder de mensen die ons geholpen hebben.

Wij herkennen als oud-strijder 1914-1918, v.l.n.r.: Alfons De Coninck, Louis De Smedt, ?, Remi Van de Velde, ?, .. Van de Velde, Jozef Van Ransbeeck, Constant Meskens, ?, Jean De Vis, ? .